

Sectorplan 10 Zwerfafval

I Afbakening

De volgende afvalstoffen vallen onder de reikwijdte van dit sectorplan:

<i>Afvalstoffen</i>	<i>Toelichting</i>
Zwerfafval	Zwerfafval is niet verzameld afval dat mensen bewust of onbewust weggooien of achterlaten op plaatsen die daar niet voor bestemd zijn, of door indirect toedoen of nalatigheid van mensen op die plaatsen is terechtgekomen. Niet verzameld marktafval en drijfafval behoren eveneens tot de categorie zwerfafval.

In paragraaf IV is een nadere toelichting opgenomen op de afbakening, alsook een overzicht van afvalstoffen die overeenkomsten vertonen met de afvalstoffen van dit sectorplan, maar vallen onder andere delen van het LAP.

II Minimumstandaard

Minimumstandaard voor vergunningverlening

Niet van toepassing. Na verzameling valt zwerfafval onder [sectorplan 9](#) 'Afval van onderhoud van openbare ruimten'.

III Grensoverschrijdend transport

Niet van toepassing. Na verzameling valt zwerfafval onder sectorplan 9 'Afval van onderhoud van openbare ruimten'.

IV Overwegingen bij de afbakening

Zwerfafval (op land) is al het afval dat op straat of in de natuur rondslingerd. Het is daar bewust of onbewust door mensen weggegooid, achtergelaten of beland op plekken die daar niet voor bestemd zijn. De hoeveelheid zwerfafval die jaarlijks vrijkomt wordt geschat op 50.000 ton. De hoeveelheid zwerfafval die jaarlijks vrijkomt wordt geschat op 50.000 ton. Zwerfafval bestaat voornamelijk uit peuken, snoepverpakking, kauwgom, papierresten, kunststofresten, drinkverpakkingen en onderdelen daarvan.

Een speciale vorm van zwerfafval is het mariene zwerfvuil. Mariene zwerfvuil betreft zwerfafval aan zee (Noordzeestranden) en in zee. Mariene zwerfvuil bestaat uit items die door mensen zijn gemaakt of verwerkt en die:

1. opzettelijk worden achtergelaten in de zee of in rivieren of op de stranden;
2. indirect naar de zee zijn gekomen met rivieren, riolering, storm, water of wind; of
3. per ongeluk verloren zijn, inclusief materiaal verloren op zee bij slecht weer.

Drijvend plastic, oftewel de plastic soep, is een onderdeel van het mariene zwerfvuil. Drijvend plastic bestaat uit plastic flessen, plastic zakken, plastic speelgoed, vislijnen en landbouwplastic. Ongeveer 80 procent van het afval in zee is afkomstig van land en 20 procent van scheepvaart (inclusief visserij) en of-shore activiteiten. Op basis van het strandafval langs de kust, ligt deze verhouding voor de Noordzee regio anders: circa 45% van scheepvaart en visserij en 55% van land.

Voor bepalingen over verwerking en voor het beleid voor overbrenging vanuit of naar Nederland van verzameld zwerfafval wordt verwezen naar [sectorplan 9](#). In voorliggend sectorplan zijn deze onderwerpen niet opgenomen, maar ligt de nadruk juist op de regelingen en afspraken die zijn gemaakt om zwerfafval te voorkomen en te verminderen.

Vergelijkbare, maar niet onder dit sectorplan vallende afvalstoffen

Onderstaand – niet limitatief bedoeld – overzicht geeft afvalstoffen weer die vergelijkbaar zijn met de afvalstoffen uit dit sectorplan maar *niet* onder de reikwijdte van dit sectorplan vallen:

Afvalstoffen	Toelichting of verwijzing
Verzameld zwerfafval inclusief hondenpoep	Zie SP09 (Afval van onderhoud van openbare ruimten)
Partijen (grof) bedrijfsafval en grof huishoudelijk afval die bij illegale dumpingen in binnen- en buitengebieden worden aangetroffen	Zie hoofdstuk A.4 , paragraaf A.4.2 van het beleidskader of andere sectorplannen (afhankelijk van de aard en samenstelling van deze partijen afval)

V Ontwikkelingen¹

Zwerfafval op land

De vier hoofddoelen van de landelijke zwerfafvalaanpak zijn:

1. Toename van de leefbaarheid.
2. Voorkomen en reduceren van negatieve effecten op gezondheid van mens en natuur.
3. Voorkomen en reduceren van verlies aan grondstoffen.
4. Verminderen van maatschappelijke kosten.

Bij de aanpak van zwerfafval zijn alle overheidslagen betrokken. Op hoofdlijn bestaat de aanpak uit schoonmaken (reinigen, opruimen) en schoonhouden (preventie van zwerfafval door aanpak oorzaken en gedragsbeïnvloeding). Ook andere belanghebbenden bij een schone openbare ruimte kunnen en willen betrokken worden en een rol hebben, zoals winkeliers, andere bedrijven, producenten van zwerfafvalgevoelige verpakkingen en producten, woningbouwverenigingen, vastgoedbeheerders en natuurlijk de burger zelf (participatie).

In Nederland gebeurt al veel als het gaat om de aanpak van zwerfafval. Dit is vastgelegd in een rapport van MilieuCentraal (d.d. 3 juni 2015). De staatssecretaris wil samen met VNG, het verpakkend bedrijfsleven, Rijkswaterstaat, NVRD en producenten van kauwgom de landelijke aanpak van zwerfafval intensiveren. Daartoe is een plan voor een Landelijke Aanpak Zwerfafval

¹ Deze paragraaf is niet meer helemaal actueel; bij de tweede tussentijdse wijziging van het LAP wordt dit geactualiseerd

(december 2015) opgesteld. De partijen gaan in 2016 met de volgende speerpunten aan de slag:

- a. versterken van de motivatie die leidt tot schoon gedrag.
- b. totaalaanpak voor aandachtsgebieden die meer dan gemiddeld vervuild zijn.
- c. maatschappelijke verantwoordelijkheid van producenten van zwerfafvalgevoelige producten.
- d. versterken kennis.
- e. plan van aanpak voor pilots met innovatieve retourpremie- of beloningssystemen (hierna: beloningssystemen) voor kleine PET-flesjes en blikjes en eventueel andere verpakkingsmaterialen.

- Ad a. De beïnvloeding van gedrag in de openbare ruimte wordt verbeterd. Voorwaarden voor gedragsverandering zijn dat burgers moeten weten wat van hen wordt gevraagd en hoe zij zich moeten gedragen (capaciteit), dat er middelen als afvalbakken zijn (voorzieningen) en dat burgers gemotiveerd zijn. Gemeenten en commerciële partijen zoals ondernemers, beheerders van winkelgebieden, horecazaken en openbaar vervoerders zullen worden gestimuleerd en geholpen om kennis over gedragsbeïnvloeding toe te passen. Aan verhoogde en efficiënte afvalscheiding in of vanuit de openbare ruimte wordt gewerkt in het programma VANG Buitenshuis² (Recycling-on-the-go). Daarbij worden ook experimenten uitgevoerd gericht op het gescheiden opruimen van zwerfafval en nascheiding van gecombineerd veeg- en prullenbakkenafval. Door het uitwerken van gerichte beloningssystemen en gerichte lokale handhavingsaanpak wordt de motivatie bij de burger verder verhoogd.
- Ad b. Winkelgebieden, openbaar vervoersgebieden, verkeersomgevingen, schoolomgevingen en industrieterreinen zijn al geruime tijd de vijf gebiedstypen die uit de landelijke monitor als meer dan gemiddeld vervuild naar voren komen. Partijen worden mogelijk via een aantal green deals in beweging gebracht om de aandachtsgebieden aan te pakken.
- Ad c. Minder verpakking van bepaalde producten en meer verpakkingen en producten die verleiden tot juist bewaar- en/of ontdoeningsgedrag vormen een ontwerpuitdaging voor de producenten. In overleg met de producenten van onder andere kauwgom wordt verkend welke maatregelen kunnen helpen, zoals het ter beschikking stellen van asbakken in de openbare ruimte en het investeren in slimmere verwijderingsmethoden voor kauwgom en innovatie van producten (afbreekbaar, niet plakken kauwgom).
- Ad d. Het kennisniveau wordt verbeterd door meer afstemming, samenwerking en herkenbaarheid van de organisaties die zich in Nederland bezigheden met de aanpak van zwerfafval en door meer uitwisseling van beleid en aanpak van zwerfafval op Europees niveau. Daarnaast wordt de monitoring van zwerfafval, die momenteel plaatsvindt op het beeld hoe schoon de openbare ruimte is, verfijnd met daartoe geëigende meetmethoden.
- Ad e. Omdat kleine PET-flesjes en blikjes als zwerfafval in het milieu terecht komen, is het wenselijk dat deze flesjes en blikjes zoveel mogelijk apart worden ingezameld en gerecycled. Op 1 januari 2018 wordt hiervoor een systeem voor een retourpremie op PET-flesjes en blikjes ingevoerd. Om effectieve beloningssystemen voor PET flesjes, drankenblikjes en eventueel andere (verpakkings)materialen met ingang van 1 januari 2018 landelijk dekkend te kunnen invoeren, is door VNG, Stichting Afvalfonds en Stichting Natuur & Milieu een "plan van aanpak nieuwe beloningssystemen" opgesteld om vanaf 1 januari 2016 voor de periode van 2 jaar een pilot te doen.

Mariene zwerfvuil

In het programma "Mariene Strategie voor het Nederlandse deel van de Noordzee 2012-2020" is als doel voor 2020 gesteld om de hoeveelheid zwerfvuil op de kust en de impact van zwerfvuil op mariene organismen te reduceren. De strategie die wordt ingezet is gericht op preventie, d.m.v. een integrale bronaanpak, bewustwording en het sluiten van productketens. Daarnaast wordt met de maatregelen zoveel mogelijk aangesloten bij reeds bestaande initiatieven, wordt gekeken naar kosteneffectiviteit en wordt ingezet op ontsluiting van kennis, expertise, samenwerking en draagvlak bij stakeholders. De aanpak is in belangrijke mate gebaseerd op vrijwillige afspraken. Veel maatregelen worden mede gefinancierd door het Europese Maritieme Zaken en Visserij Fonds (EMFF).

Het programma van maatregelen van de Mariene Strategie is opgebouwd rondom de volgende zes clusters:

- a. sluiten kunststof productieketens;
- b. visserij;
- c. scheepvaart;
- d. educatie;

² onderdeel van het rijksbrede programma Circulaire Economie

e. stranden; en
f. stroomgebieden.

- Ad a. Het sluiten van de kunststofketens richt zich onder meer op het beperken van het gebruik van kunststof verpakkingen, van het gebruik van microplastics in cosmetica en van het oplaten van ballonnen.
- Ad b. De visserijsector heeft samen met het (toenmalige) ministerie van IenM (nu IenW), havens, afvalverwerkers en andere partijen de Green Deal Visserij voor een Schone Zee afgesloten. Bij deze Green Deal worden manieren gezocht om de afvalkringloop te sluiten en daarmee te voorkomen dat afval in zee belandt. Een van de uitgangspunten is dat vissersschepen vanaf 2020 hun operationeel en huishoudelijk afval afgeven op de wal. Ook wordt gekeken naar een alternatief voor pluis, hergebruik van netten en het meenemen van afval door vissers.
- Ad b. Partijen in de maritieme keten hebben de Green Deal Scheepsafvalketen afgesloten. In deze overeenkomst zijn afspraken gemaakt om de maritieme afvalkringloop te sluiten door afvalpreventie bij de bevoorrading, verdere optimalisering van het toezicht, optimalisering van de afvalafgifte in de zeehavens en recycling van plastic scheepsafval aan land.
- Ad d. Door educatie over mariene zwerfafval wordt het bewustzijn vergroot.
- Ad e. Het Rijk, gemeenten, bedrijven en maatschappelijke organisaties hebben een Green Deal schone stranden gesloten. Het streven is dat strandbezoekers in 2020 aanzienlijk minder afval - variërend van verpakkingen tot sigarettenpeuken – achterlaten. Dit gebeurt bijvoorbeeld door het voorlichten van strandbezoekers, betrokkenheid van horeca en het faciliteren van vrijwilligers. Verder wordt de komende jaren actief ingezet op het leren van elkaar en afstemmen van opruimacties.
- Ad f. Rivieren zijn een van de bronnen van zwerfafval op zee. Waterschappen, gemeenten, provincies, terreinbeheerders, etc. worden geïnformeerd en gemotiveerd door informatie, faciliteren van kennisuitwisseling en best practices en door het ondersteunen van projecten. Daarnaast wordt de aanpak schone Maas Limburg opgeschaald naar andere riviersystemen (www.schonemaas.nl) en wordt de ophaalregeling zwerfvuil breder ingezet. Met deze ophaalregeling wordt afval dat langs rivieren na een hoogwaterperiode is verzameld door derden en op kosten van RWS afgevoerd en verwerkt.

Naast deze zes clusters van maatregelen besteedt de Mariene Strategie aandacht aan een monitoringsprogramma en een kennisagenda. De Nederlandse inzet voor het aanpakken van mariene zwerfvuil vindt op verschillende niveau's plaats: lokaal, nationaal, regionaal (via OSPAR regionale zeeconventie) en mondiaal (via de Stuurgroep van UNEP's Global Partnership Marine litter).

VI Overige informatie

Nederlandschoon wordt gefinancierd vanuit het bedrijfsleven en heeft als missie 'Samen een bijdrage leveren aan een schone, zwerfafvalvrije leefomgeving.' Een belangrijk argument daarbij is dat een groot deel van het zwerfafval slechts langzaam of zelfs helemaal niet afbreekt in de natuur. Meer informatie onder andere over de lengte van afbraaktijden van zwerfafval zie www.nederlandschoon.nl.

Gemeente Schoon is een onafhankelijk kenniscentrum uitgevoerd door Rijkswaterstaat en NVRD dat gemeenten ondersteunt bij de zwerfafvalaanpak. Het deelt ervaringen, nieuwe bevindingen en instrumenten over alle aspecten van de lokale zwerfafvalbestrijding. Gemeenten die deelnemen aan Gemeente Schoon vinden hier een uitgebreid netwerk van collega's, onderzoekers en experts. Zie verder www.gemeenteschoon.nl.

Een belangrijk onderdeel van de Landelijke Aanpak Zwerfafval is dat wordt toegewerkt naar een landelijke organisatie die zorgt voor de uitvoering, partijen bij elkaar brengt, zorgt voor afstemming en samenwerking en kennis deelt. De samenwerkende partijen zijn hierover met elkaar in gesprek. In voorbereiding daarop hebben Gemeente Schoon en Nederlandschoon de samenwerking versterkt.